

Anica.

Eră un chef și o voie bună în casa lui Gheorghiuș, de nu mai conținea nici ziua nici noaptea.

Dimineața stăpânul se sculă din așternut cu ochii roșii, cu gâttejul uscat și puneă mâna pe doniță, să tragă o înghițitură de apă rece.

Ce bine îi făcea apa aceea — eră singura înghițitură de apă ce o bea la zi. Gândurile i se limpeziau ca prin farmec; își frecă de câteva ori fruntea, asupra căreia plană ca o ceață împovărătoare — apoi scoboriă cu înlesnire treptele, să dea porunci slugilor.

„Sculați, măi, ce dracu! Nu vedeți că soarele e sus? Sculați, și mergeți la baie!”

Slugile se scormoniau, mormăind în așternuturi, părându-le rău de visul ușor al dimineții, ce se spulberă acum, îndată ce-și deschideau ochii.

Ce frumoase erau acele visuri de dimineața, când cel din urmă băieș, ce câștigă trei pițule la zi, se vedeă domn mare, poruncind alaiului de slugi, împrăștiind galbenii, cum ai risipi făina de cucuruz galițelor. Mai încercau să-și închiză ochii, dar totul eră de geaba. Imagina fericită de mai înainte nu mai aveă nici un farmec acum. Cu ochii închiși, vedeau ceva roș, ce scăpără într'una, dar nu mai erau în stare să prindă vedenia amăgitoare, ce-i mângăia înainte cu o clipă. Și glasul stăpânului eră tot mai stăruitor, tulburându-le și această zadarnică încercare de a mai țese tortul fermecat al visului.

Se ridicau din așternuturi, bombănind, îmbrăcându-se cu silă, în revărsarea de purpur a zorilor.

Stăpânul stă în curte, privindu-i cum se

strecoară unul câte unul, apoi simția, că-i trece ceva prin trup, ceva amețitor, deodată cu aerul proaspet al răsăritului.

„E prea de vreme“, își zicea el, și urcând în odaia lui, se întindeă pe canapea, să mai fure un pușor de somn.

Și adormia în curând, obosit de chefurile de ieri, de cel de alaltăieri, — de un șir întreg de chefuri, cari nu se mai isprăviau nici-odată...

Se pomenia târziu, da să încalce roibul, să plece la baie, așa din trecere de vreme, când vecinul îi ieșia în cale, cu țigara în gură:

„Da' încătrău, vecine?”

— Ia' mă duc până aci la baie.

— Și ce cauți tu la baie? Las' să lucre acolo băieșii; să lucre proștii, mă, noi suntem domni“.

Gheorghiuș își opri roibul.

„Că bine zici, mă, d'apoi cu ce să omorîm vremea astăzi.

— Hai la mine! Am adus un butoiu de bere dela Abrud și n'am cu cine-l bea. Să trimitem și după hodnogiu și după nănașu, c'or mai veni ei și alții, apoi după amiaz venim la tine, la un păhar de vin...

— Bine!”

Gheorghiuș descălecă și da drumul călușelului, care știă prea bine, încotro aveă să meargă. Începeau cu bere, în coridorul larg, chemând pe toți trecătorii la un pahar de beutură.

Cătră amiaz unul din bătrâni se ridică înmuiat:

„Berea ca berea, dar vinul e beutură cum se cade.

— Să veniți la mine, după prânz, spuneă

Gheorghiuț, am un vin, de gândești că-i ulei, nu alta!”

Și abia isprăviau cu prânzul și tovarășii de chef se întruniau la un păhar de vin bun, care le da fiori de plăcere.

S'auziă în curte țiuitul metalic al mojerelor, ce vestiau în glasul lor de oțel, belșugul hăilor, în vreme-ce Anica stă neîntre-rupț în mijlocul muncitorilor, cu ochii în patru.

„Hai, nevastă, și închină și tu un păhar cu noi, îi strigă bărbatul.

— Hai fină, îi strigă nănașul — și toți ceialalți”.

Ea stă însă cu mâinile proptite pe șolduri, zâmbind chefliilor, și spunându-le cu un zâmbet, ce scoteă și mai mult la iveală frumuseța ei de buciumană:

„Viu, viu, dar să isprăvesc mai întâiu cu băieșii ăștia”.

Noaptea târziu, când glasul beutorilor se amestecă cu cântecele cântăreților, de nu mai puteai înțelege nimic — Anica se stre-coră zâmbitoare printre ei, cu o legătură în mână, zâmbind tuturor...

„Bărbate, ți-am adus aurul dela „Rodul”.

— Bine, muiere, pune-l în casa dinainte și hai închină și tu un păhar cu noi”.

Reîntorcându-se, își potrivea năframa de mătasă, încercându-se zădarnic să priceapă vreo vorbă din conglăsuirea celor ce-și pe-treceau. Aveau mutrele roșii, mirosiau a beu-tură și nu da Dumnezeu să pricepi o vorbă din ce spuneau.

Bărbatu-so, mai treaz cu ceialalți, da s-o îmbrățișeze spunând cu greutate:

„Vezi, Anico dragă, tu ești o nevastă... cum n'a mai lăsat Dumnezeu în lumea asta”...

Ea îi prindea mâinile, cu un zâmbet ușor:

„Bine, dragul meu. Hai să ne mai și ho-dinim acum, că destul a fost!”

Se împrăștia oaspeții încetul cu încetul, bălăbănindu-se pe trepte și făcând mare tă-răboiu dealungul uliții adormite.

*

S'a isprăvit însă și cu zilele bune în scurtă vreme.

Mojeretele din curțile bogătanilor sunau tot mai a gol, și galbinii se împușinau din ce în ce.

Câte un chef mai strașnic tot se mai în-jgheba, când Buciumanii mergeau la oraș, dar chiotele erau mai potolite și bancnotele nu mai cădeau așa de ușor în talerul țiganului.

„Au sărăcit buciumanii” — spuneau țiganii în batjocură, în vreme-ce roșienii începeau să asvârle din ce în ce mai mândri hârtiile de cinci și de zece.

Nu sărăciseră buciumanii — ci numai unii dintre ei.

Cei cu scaun la minte, cari știuseră să adune bani albi pentru zile negre, râdeau înfundat de fudulia roșienilor. Dar cei cari risipiseră atâta bănet, cu amândouă mâinile, stau îngrijați; nu mai dau pe la oraș — și își făceau slujba de supraveghetori la baie, dar totul eră degeaba!

Steaua norocului se ascunsese undeva, de-parte.

*

Când Gheorghiuț și-a deschis ochii, a rămas înmărmurit. I se dusese moșia din brădet, câteva capete de vite, — și casa lui eră împovărată cu multe datorii.

Din belșugul zilelor bune, se pomeni de-odată strămtorat și stingherit și nu știă încotrò s'o mai ia și cu cine să se mai sfătuească.

Stă zile întregi cu capul în palme, cu pri-virea pierdută — și socotia în gând zilele până să vină execuția să-l scoată și din casă, asvârlindu-l în puterea iernii pe uliță... Și se miră cum nevastă-sa nu aveă nici o grije, ca și când n'ar fi știut nimic de ruina, ce aveă să se prăbușească asupra lor.

Într'o seară, când se întorcea dela baie trudit de moarte, nevasta îl întâmpină cu masa întinsă, cu zâmbetul ei biruitor pe buze.

Mâncă, fără să spună o vorbă, înghițând în sec, cu gândul la necazurile, ce aveau să se prăbușească în curând asupra-i.

Într'un târziu nevasta scoase de undeva o cană de vin și o puse pe masă.

„Bea, bărbate!”

Gheorghiuț făcu ochi mari, pe urmă îi zise cu tristețe:

„Nu mai beau, muiere, că nu mai am de unde. Și n'am nici chef!”

— Bea, bărbate, când îți spun eu!”

El o privi încă odată și i se părea că vi-sează, văzând-o cum eră de îmbrăcată și de înzorzonată.

„Da' bine, muiere, nu știi tu, că nu mai avem nimic? Nu știi, că nici casa asta nu e a noastră?”

Femeia clipi din ochi cu șiretenie.

„Nu știi ce vorbești, Gheorghe! Noi suntem bogați; mai bogați de cum eram înainte...”

Și zâmbiă într'una, saltându-și salba de argint pe sân.

„Ai nebunit, muiere, ori îți bați joc de mine!”

Ea râdea acum, scoțând la iveală șireagul dinților ei frumoși.

„Hai și vezi!”

Îl luă de mână și îl scoborî, prin întunec, în pivniță. Trase câteva chibrituri pe perețele umed, până să dea lumină.

Gheorghiuț privi aiurit, fără să înțeleagă ceva.

Apoi scoase dintr'un ungher un borcan, îl deschise, spunând bărbatu-so:

„Aprinde lumânarea.”

El o aprinse cu degetele tremurătoare.

„Ce-i aici, bărbate?”

El căscă ochii mari; își duse degetele la tâmple, apoi îngână ca prin vis:

„Aur.

— Dar aici ce-i, îl întrebă nevasta, scoțând un alt borcan.

— Aur! șopti el ca aiurit.

— Și aici și dincolo — și mai e încă, bărbate“...

El o privi buimăcit, nu putea scoate o vorbă, pe urmă se aruncă asupra ei și o strângă în brațe. Ea se apăra cu amândouă mâinile, dar el o strângea atât de cu putere, încât pe urmă trebuî să cedeze.

„De unde-i aurul?”

— Lasă-mă, că-ți spun!

— De unde-i, că până atunci nu te las!”

Și, în fâlfăirea lumânării de său, femeia începă să spună în brațele bărbatului, ce o strângeau ca un cerc de fier: „Vedeam eu, că dacă e după capul tău, nu s'alege nimic din tot câștigul nostru. Și când tu risipiai cu amândouă mâinile, eu adunam tot ce puteam, furam dela băieși, din aurul nostru furam, din bogăția noastră, care s'ar fi strecurat întregă, dacă n'aș fi avut minte eu... Am lăsat să ni să vândă totul... să rămânem aproape pe stradă — și iată acum îți spun, bărbate, bagă-ți mintea în cap, suntem mai bogați ca oricine din satul nost!”

Gheorghiuț simți cum suflarea i se curmă, cum îl podidesc lacrimile. Vrea să mai spună ceva, dar vorbele i se opriau în gâtleej. Spuse abia cu jumătate gură:

„Tu, Anică, tu“...

Al. Ciura.

Cântec trist.

Vântule pustiu de toamnă
Du-mi departe gândurile,
Peste munți, peste vălcele,
Să-mi mai treacă dorurile.

Rătăcind prin largul firii
De-o 'ntâlnești pe căi pribeagă,
Să-i șoptești în treacăt cumva,
C'o doresc și că mi-e dragă.

Câtă jale port în suflet
Numai Domnul mă mai știe,
Și mă mir ce rost mai are
Și vieța mea pustie.

Nu mai sunt ca 'n vremi trecute
Copilaș al primăverii,
În privire și pe tâmple
Se văd urmele durerii.

Înzadar clădesc azi vise
Și-mi rechem trecutul iară,
Roata vremii și ursita
Calea vieții mi-o schimbară.

Sebastian Bornemisa.

Socoteala...

— Schiță. —

Peste noapte dase un priscău de zăpadă, cu îngheț. Pe unde trecuseră în ajun oile, în urmele unghiilor se închegase stropul, și pojișca albicioasă de pe d'asupra cu luciri de sîdef părea o risipă de scoici desghiocate, semănate în tot lungul lăsătorii, dela adăpoiu până la târlă — târlă de șovar, țuguiață, la intrare cu două coarne de baltag încolăcite, bătute într'un proșap.

Pe o margine de sat, d'asupra armanului, se învârtiau în păinjeniș de ceață, ciorile; cu penele spulberate de vînt ai fi zis așchii negre svărlite în sus de vîrtej: croncăniuau pustiile de ele...

Porumbac spusese de cu vară celora cari îl sâcâiau cu răfueala muncilor:

„Socoteala, măi băieți, la zăpadă... V'o spun ca să n'avem vorbă. Mie cicăleala nu-mi place“.

Oamenii pusese ochii pe fărâmița asta de fulguelă și, de bună credință, cum a tras argatul dimineața zăvorul dela poarta pitică și-a făcut brânci buturugii într'o parte: păș! păș! pe lângă gard, unul câte unul, strângînd oticul la subțioară, s'au strecurat în curte. Care cu nădragi creți de abă, ca pe Vlașca; cu mintenele civite, pe un umăr, flăcăii; cei mai mulți pirpirii, cu fluierile într'o foaie de pânză... Răzimați de pătulul inspicat de ștu-leții aurii, ieșiți printre nuele, stau ciopor... Când s'o sculă boierul și-o da perdeaua de borangic în lături să-i vază pe fereastră. Chiteau pe sub geană... Îndrăzneală prea mare să spue că zăpada i-a adus nu prea aveau, da' dè! pasă-mi-te încercînd așa în gloată, mai copii, mai mătuși printre ei, n'are să-i ia la goană ca pe niște haimanale; ai lui erau doară, și de s'ar încumetă să dea bir cu fugiții, încotro s'o apuce?...

*

Gîndurile astea nerostite par'că le-a găcit. De departe le pricepî tot rostul lor adînc Porumbac, că, vezi, firea bună nu te minte, totdeauna îți dă de veste, te apără, te îndeamnă ce să faci.

În odaia strîmtă, cu pereții albi, împăcat cu el însuș și cu lumea, își sorbiă ceaiul

chihlibăriu. Frîntura de turtă prăjită dogoriă mireasmă alături, pe-un șervețel de casă, învârgat. Fusese bunicel și anul ăsta; iar băutura fierbinte, suptă pe 'ndelete, pe o dimineață jilavă, mocnită, cu hambarele ghiolc de bucate și în țarină cu grăul răsărit de-o schioapă — îi mergea în mădulare. Par'că și lingurița, când se atingea de buzele subțiri ale paharului scotea sunete dulci, plăcute de nu mai aveă cum... Îi eră drag să le auză: i se părea prigoană de talancă picurată prin luminiș de lăstar... Zâmbia pe sub mustața tunsă, când se crepă ușa. Pădurarul, subțindu-și pieptul, puse un vîrf de opincă pe scînduri.

„Ce-i porunca, Miroane?”

— Cică să-i socotim, auzi Românii?!

— Să-i socotim Miroane, dacă zici tu“.

Miron, răsucit pe călcăie, în cojocel fără măneci, cu mâinile strânse pe ivăr, răspunde din plete jucându-le pe umeri.

Stăpînul, dintr'un dulap, scoate catastifele, le rînduește pe masă.

„Chiamă întăiu Nejlovenii... sunt mai de ispravă... stau departe...“

Pădurarul strigă odată, svăcnit, cu palma la gură:

„Chiva Văduva!“

Și repede trage ușa să nu-și facă loc frigul.

Întră cocârjată o babă, cu fața pămîntie, rece, înfosită într'o cațaveică ruptă, spintecată pe la subțiori. Nu știe cum să se ție pe picioarele degerate; oblojite în niște zdrențe legate cu fășii de arțar petrecute pe sub talpă. Mâinile plesnite, pline de noroiu, negre ca două rădăcini, le are încleștate de-o scurtătură. Se uită speriată. La gât îi spînzură o flendură de blană, agățată prin gherghinari cum s'a tîrît d'abușile zorind să scurteze din cale, să i se facă ziuă la conac, la mila ciocoiului... Prăpădită, cu umerii deșelați, așteptă osîndita.

Domnul poartă degetul pe rînduri, de sus în jos, pe urmă în răspar își întărește glasul:

„Babo, ai zece zile la lipitul oborului...“

Din grumazul pleșuv, întins, o voce răgușită, stinsă, iese sugrumată:

„O fi!

— Șase zile la pălămidă.

— O fi și asta!

— Cinci la prașilă.

— O fi, dê!

— Trei la fasole.

— O fi, la ce să vorbesc...“

Împlinește cu întrebarea:

„Biletele le-ai adus?“

Tăceă, dusă de pe lume. Pădurarul o sgâlțâe, îi toarnă apăsat în văcălia urechii:

„Boieru te 'ntreabă de țudule... țudulele unde sunt?!“

Baba acu habar nu mai are de boier, vorbește cu pădurarul ca și cum ar fi singuri; îi spune numai lui, tare:

„N'am! N'am, nu! le-a ros capra!“

Iertător, înduioșat, domnul Porumbac ia încă odată zilele pe slovă, înnumără, scade...

„Tragem din spor ierbăritul caprii pe un an... mai ți se cuvine, babo, douăzeci și patru de lei în cap. Așa-i?“

— O fi!“

Se apleacă peste saltar, de sub teanc scutură o hârtie de douăzeci și din cutioara de sârmă alege două bucăți de câte doi lei. Așterne hârtia, argintul alături.

„Hârtia umblă un pol, sfânțoaicele câte doi lei una, face taman douăzeci și patru. Țsta ți-e dreptul“.

Bătrâna cutează un pas. Vrea să întindă mâna, da' sgârcită de răceală, scurtă, nu ajunge. Ridică argintul. Hârtia o adună, dă s'o pitească în sân, în sânul veșted, lipit de coaste, fără cămașă. Binișor pune pe masă doi franci; îi împinge cu unghia cătră boier:

„Poftim maică, banu ăsta dela baba... clătește-ți și dumneata gura...“

V. Cioflec.

Frângurele.

I.

Pădure, pădure,
Domnul să se 'ndure,
Dar să-ți dăruască,
Frunza să-ți mărească,
Să ți-o bată iară
Vânt de primăvară.

Să răsune 'n vale
Freamătele tale,
Și să le îngâne
Undele bătrâne
Și din înălțimi
Glas de serafimi.

Pădure, pădure,
Domnul să se 'ndure
Și graiu să-ți trimită
De mamă iubită,
Ca să-ți înțeleg
Dorul tău întreg.

Să 'nțeleg mai bine
Cum mă chemi la tine,
Să mă legeni lin,
Că-s voinic strein,
Și duios să-mi spui:
— Lui, puiule, lui!...

II.

Cucule, haiducule,
Tu pribeag și eu pribeag,
Drag mi-e codrul verde, drag.

Vino să ne 'mprietinim
Și-amândoi să haiducim,
Să pornim în zori de zi,
Văile când s'or trezi,
De ne-or da, de nu ne-or da,
Noi cu sila vom lua:
Gingășia florilor
Și surâsul zorilor,
Farmecul seninului
Și albeața crinului,

Aurul ponoarelor,
Șoaptele izvoarelor,
Să le ducem dragei mele
Pentru buze subțirele!...

III.

Câte pasări întâlnesc,
Toate mi se jeluesc,
Că se duc și nu mai vin
Zilele cu cer senin.

Mierla cântă-a pribegie,
Cucul a călătorie,
Turturica la tulpină
Se oprește și suspină,
După dragostea ce-i moare
Cântă o priveghetoare.

Jale, farmec, vis și dor
Tremură în viersul lor.
Și mă doare, când l-ascult:
Cin' mi-e drag s'a dus de mult!...

I. U. Soricu.

Vieața unei mame credincioase.

Anastasia Șaguna, mama mitropolitului Andreiu.

(Urmare.)

IX.

La 15 Noemvrie 1823 încearcă și sora lui Evreta, Ecaterina a se întoarce la religia ortodoxă. Într'o petiție adresată din Mișcolț către protopopul catolic Barkóczy de acolo spune, că nu de mult i s'ar fi dat ocazie a se mărită după un om cu stare bună, dar acesta aflând nesiguranța și încurcăturile, în care a fost ea adusă în urma apostasiei tatălui său Naum, s'a retras („állapotomnak velejét megértvén, hogy görög hitem miatt, melyben születtem sorsomnak kimenetele bizonytalan avagy hogy e miatt küzködnöm kellenne, szeretetétől elállván, magát visszahuzta“). Deaceea voind ea să rămână în credința, în care s'a născut și apropiindu-se de vârsta obicinuită de 18 ani, roagă pe protopopul să binevoească a luă asupra-și instrucția obicinuită, de 6 săptămâni. Legile de pe atunci adevărate cereau, ca cine vrea să treacă dela religia romano-catolică la alta, să învețe 6 săptămâni principiile credinței dela un preot catolic și apoi să se supună unui examen, spre a dovedi, că le cunoaște pe toate, dar deși le cunoaște nu vrea să le urmeze.

Protopopul a cercat s'o împiedece dela pasul acesta. Deaceea se adresează și ea către palatinul țerii și provocându-se la cazul fratelui său Evreta, căruia i s'a îngăduit să rămână în legea strămoșească, nădăjduște că și ea se va putea împărtăși de grația Maiestății Sale. De altfel nu tăgăduiește înclinației inimii sale de a rămâne în credința în care s'a născut. Care va fi rezultatul examenului de 6 săptămâni? Se va vedea la urmă („non diffiteor, me hucdum religionem, in qua nata sum, praeligere velle; quid effectus uberior praescripta 6 Hebdomadam institutio productura sit? eventus docebit; me tamen, si mentem meam, quoad praeligendam Graecam Religionem declaravero, eiusdem, quo Frater Fanciscus gaudet, favoris e clementia Suae Maiestatis Sacratissimae participem reddi sperare sustineo“).

Sfatul țerii a înaintat petiția Ecaterinei la împăratul cu propunerea, ca să fie respinsă căci Ecaterina va împlini vârsta legală de 18 ani numai în 27 August 1824. Din Viena a și urmat în 23 Ianuarie 1824 o hotărîre în sensul acesta. Cu 3 zile mai târziu vicarul general din Agria se adresează către palatinul cu o pâră, în care arată, că Anastasia și rudeniile ei au încercat să seducă pe Ecaterina, contrar declarației lor din 1816 („mater et consanguinei puellae in obversum dotarum altissimo loco Reversalium seductionem eius attentaverunt“) cere deci, ca aceștia să fie admoniați, iar Ecaterina, spre a o scăpa de astfel de seducere ulterioară, să fie dusă în Agria („puella ulteriori seductioni eripienda Agriam transponatur“) iar bunicul să fie constrâns a plăti speșele de întreținere, spre a se da prin aceasta exemplu folositor și altora („ad salutem aliorum etiam exemplum“). Anastasia și Mihail au fost admoniați, dar Ecaterina a rămas tot în grija lor.

În 26 August 1824, deci cu o zi înainte de a împlini vârsta de 18 ani Ecaterina înaintează din nou rugare către palatinul țerii, sperând, că acum, după ce motivul, pentru care a fost respinsă întâia ei rugare a dispărut, i se va îngădui și ei libertatea de a-și mărturisi credința așa, cum o îndeamnă inima, după cea mai intimă convingere a ei („polliceor: me juxta intimam convictionem mentem meam declarationem esse...“)

Această rugare a Ecaterinei fu înaintată (în 31 August 1824) acum la împăratul cu propunerea de a se încuviința Ecaterinei instrucția religioasă de 6 săptămâni și examenul cerut („siquidem recurrens 18-mum aetatis annum jam compleverit, eandem ad subeundam sex hebdomadalem instructionem clementer admittendam existimari“).

Ecaterina începuse a luă instrucție dela parohul orășenesc din Mișcolț, baronul Barkóczy. Dar acesta după câtva timp pretinde

ca fata să fie luată dela mamă-sa și dusă în Agria, căci altfel toată instrucția lui va rămâne fără rezultat („sicque ipse institutionis suae fructibus carere debeat“) Anastasia se împotrivesc, scriind (la 7 Martie 1825) palatinului, că dânsa nu poate să-și lase fata sa frumoasă în grija altora, în cari nu se poate încrede, deși îi venerează de altfel (quod filiam, 18 annos suae aetatis superantem, formosam aliis concedere debeam, a quibus non abstante omni veneratione confidere nequeo“). Dar ca să înlăture orice bănuială, că dânsa ori rudeniile ei ar încerca să abată pe Ecaterina dela religia catolică, are de gând s'o ducă la Pesta într'o mănăstire de călugărițe, să învețe acolo între persoane de sexul său („inter sui sexus personas) dela catihetul Augustin Megele, fiind departe de oameni gr.-orientali, ca în chipul acesta să fie și mai vădit, că ea, Anastasia sau rudeniile ei nu voesc să pună nici o piedecă, nici să restrângă libertatea Ecaterinei („ut ita tam ego, quam caeteri consanguinei, non obstante religionis difformitate clare luculentum de eo praebeamus testimonium: nos nullum prorsus obicem ponere, aut filiae libertatem restringere velle...“)

În sfârșit la 11 Aprilie 1825 și-a început Ecaterina instrucția de 6 săptămâni. În ziua primă, după ce i s'a explicat scopul acestei instrucțiuni, fiind întrebată, din ce motiv vrea să-și schimbe religia, Ecaterina a răspuns: „Eu nu vreau să-mi murdăresc apa din botez, m'am născut în legea grecească (adecă ortodoxă-răsăriteană) în aceeași lege vreau să și mor. Dacă până acum am fost crescută în religia catolică și am urmat-o, la aceasta m'a silit porunca principelui; acestei porunci am fost datoare a mă supune. Acuma însă ca maioreană am scăpat de sub legea aceea și mi s'a dat voie să aleg între cele două religii. Deci eu o aleg pe cea grecească, doar numai în privința limbii ne deosebim de cea papistașă.“

„După aceea i s'a spus, care este temelia de căpetenie a religiei, adecă Dumnezeu, și după ce i s'a explicat ființa și însușirile lui, punându-i-se întrebarea: Ce este D-zeu? Ecaterina a răspuns: „Înțeleg, ce este D-zeu,

dar nu-l pot explica, nici însușirile nu i le știu număra; nici să nu poftască cinstitul domn (adecă preotul examinator) ca eu să le învăț acestea și întreg catehismul din cuvânt în cuvânt, căci de așa ceva nu sunt în stare“.

La celelalte întrebări, câte i s'au mai pus, 42 de toate, în fiecare zi o întrebare a răspuns scurt sau simplu cu „nu știu“!

După terminarea examenului capelanul din Mișcolț, Gașpar Vezerle, îi dă un atestat (30 Maiu 1825) în care arată, că Ecaterina deși a trecut prin examenul cerut, a rămas totuși firm decisă a urmă principiile religiei grecești neunite, fiindcă așa îi dictează conștiința și îndemnul lăuntric al inimii sale. De aceea nu vrea să se abată dela felul de a se închină lui Dumnezeu întocmai ca și strămoșii săi nădăduind, că fericirea cea vecinică a a vieții viitoare o va găsi în religia, în care a fost născută și botezată („cum tamen ex dictamine conscientiae suae, internaque animae persuasione ad recipienda sacra Graecorum non unitorum, in quorum Religione primam lucem intuita, coetuique eorum per sacramentum Baptismatis adlecta fecit, ungeretur, firmiter sibi proposuit se a modo colendi Deum ab avis suis usuato recedere nolle, aeternamque beatam futuram sortem in ea religione speraturam, in qua nata et baptizata exstitit“.)

Deși atestatul acesta eră atât de favorabil pentru cauza Ecaterinei, vicarul general din Agria, Iosif Nováky a mai încercat totuși, încăodată, să împiedece trecerea ei în sânul bisericii strămoșești. În 29 Iunie 1825 scrie palatinului, rugându-l să respingă cererea Ecaterinei, căci aceasta n'are nici un motiv de a părăsi religia romano-catolică decât doar speranța, că trecând la religia gr.-neunită se va putea mărită mai ușor („neque aliud Religionem Graeci non uniti ritus amplectendi motivum haberet, quam quod in hac se facilius sponsum nacturam speret“).

Dacă s'ar împlini dorința Ecaterinei, scrie vicarul, această soluție ar fi păgubitoare pentru credința catolică („fidei catholicae preiudiciosa esset...“) Consiliul locțiitor însă nu

ține seamă de cererea aceasta a vicarului catolic, ci în raportul său către rege (12 Iulie 1825) face propunerea, să i se dea și Ecaterinei libertatea exercițiului religios („eidem dictae Religionis, in qua nata et enntrita fuit,

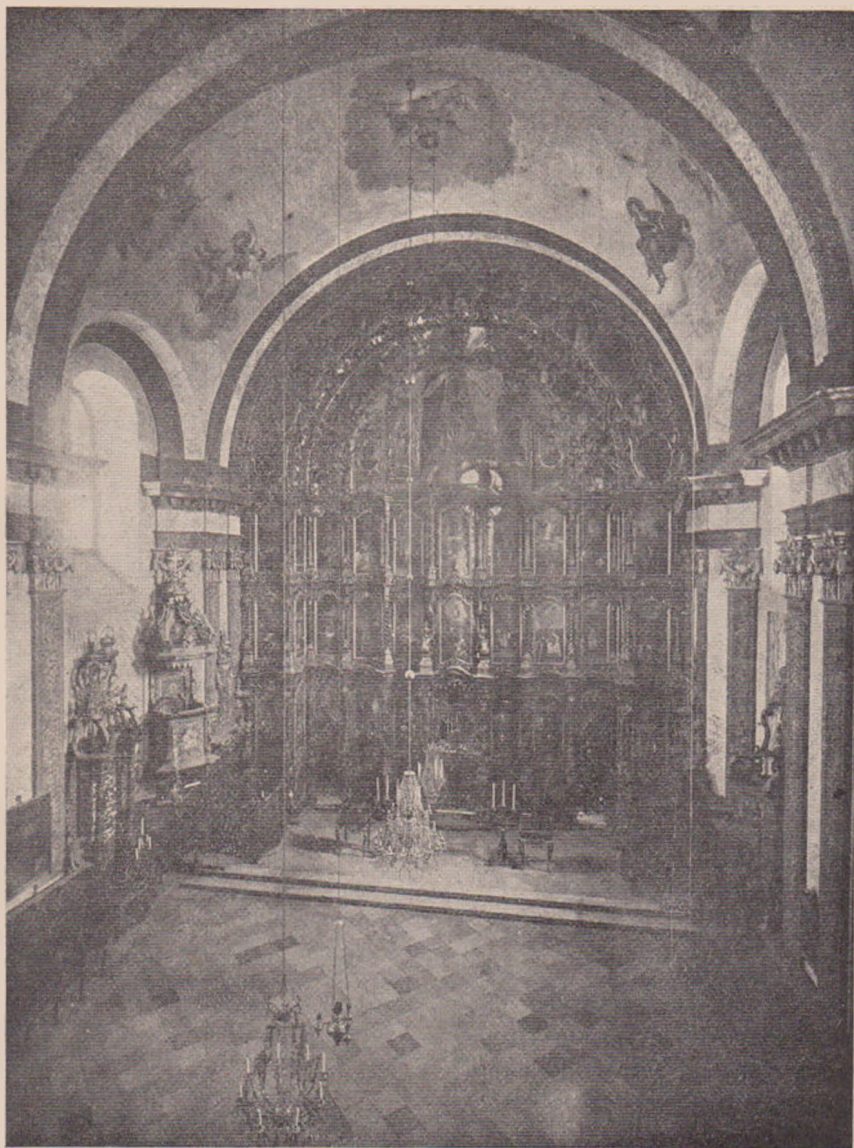
todoxe și credinții sale strămoșești. Despre soarta ulterioară a vieții sale în lipsa de documente, nu se mai poate spune nimic sigur. Numele ei dispăre de aci încolo, din documente, pe când cu fratele ei, Evreța, care

ajunge negustor cu stare bună și cu vază în Pesta ne întâlnim și mai târziu: în 18 Ianuarie 1848 îl vedem ajutând pe fratele său, atunci vicar în Ardeal, cu suma de 1000 fl., iar într'un manifest din 21 Maiu 1848 îl găsim iscălit ca deputat al orașului Pesta.

La 1849 însă nu mai trăia nici el, nici Ecaterina. Aceasta se știe cu siguranță.

X.

Copilul cel mai mic, Anastasiu, care avea să devină mai târziu episcopul și mitropolitul Andreiu și a căruia soarte ne interesează mai de aproape, își începă studiile elementare în școala grecească din Mișcolț, făcă apoi tot acolo și cursul secundar în gimnaziul catolic și-l termină la vârsta de 18 ani cu succes eminent în gimnaziul călugărilor piariști din Pesta. În atestatul lui de încheiere a studiilor secundare se spune, că Anas-

Iconostasul bisericii române ortodoxe din Mișcolț.

liberum exercitium benigne concedendum esse existimet“).

Prin decretul din 9 Septemvrie 1825 propunerea aceasta a consiliului locțiitor a fost confirmată și de regele.

Așadar după lupte și stăruinți îndelungate și Ecaterina este redată acum bisericii or-

tasiu Șaguna e, după religie: romano-catolic, iar după națiune: Ungur („Hungarus“), că a cercetat în mod cuviincios școala și biserica („cele sfinte“), că a obținut la studiul religiunii nota eminent, iar în limba maghiară, precum și „în litere și științe“ a fost al 17-lea eminent între 103

conșcolari ai săi, dintre cari 32 erau eminenți.¹⁾

Acest rezultat, atât de frumos, eră chemat a determină pe ceice se interesau de soarta excelentului tânăr, îndeosebi pe bunul său protector Atanasie Grabovsky, care-i eră acum ca un părinte, să nu cruțe nici o jertfă, ci să-i dea tot ajutorul posibil și trebuitor la continuarea studiilor. Ceeace se și întâmplă. După terminarea studiilor secundare Anastasiu urmează la „universitatea crăească” din Pesta, timp de 3 ani cursul de filozofie și drepturi, făcând studii serioase, a căror temeinicie se resimte mai târziu adeseori în scrierile lui, ca și în discursurile politice și în diferite acte, chiar și în cele oficiale.

Tocmai la începutul studiilor sale universitare a făcut și el pasul însemnat, pe care-l făcuseră și frațele său Evreta și sora sa Ecaterina. Ca ascultător de filozofie în anul întâiu, la 9 zile după ce a împlinit vârsta legală de 18 ani, s'a întors și el în sânul bisericii strămoșești, dând o declarație foarte categorică, în care spune, că studiind cu succes eminent în gimnaziile catolice din Mișcolț și

Pesta, și ocupându-se în mod sânguincios cu studiul religiunii, cunoaște din fir în păr principiile religiei romano-catolice; cu toate acestea convingerea intimă sau inspirația lui îl îndeamnă: să urmeze sfintele precepte ale

Corul bisericii române ortodoxe din Mișcolț.

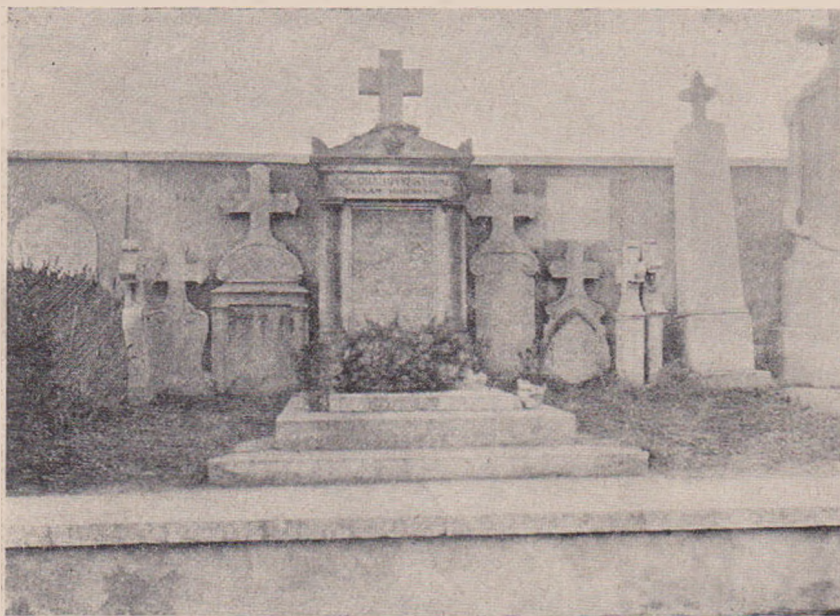
bisericii greco-orientale („me inxta intimam meam convictionem aut influxum Sacra Graeco-orientalis Ecclesiae sequi velle, hisce declaro“). Aceasta e cea mai firmă hotărîre a lui („ut firmissimi mei propositi clarum praebeatur testimonium“). Dar fiindcă din studiul

¹⁾ Acest atestat poartă datul: Pesthini apud Sch. P. Anno 1826 mensis Decebr. 26-a și e semnat de „Glycerius Aigle e Sch. Piis m. p. Director Gymnasii” și de „Constatinus Eschuer m. p. e S. P. 2-ae Humanitatis Professor et Exhortator Gymnasii“.

religiunii a obținut nota eminent, se roagă a fi dispensat de obicinuitul examen, de 6 săptămâni, prevăzut în lege, pe care în cazul de față îl află de prisos („et cum in scholis publicis Religionis Romano-Catholicae Doctrinam solerter exceperim, calculumque eminentiae emeruerim, praescriptam secus 6 Hebdomadarum institutionem superfluum esse censendo, una me ab hac dispensari orando, protegi demisse suplico).¹⁾

Această declarație o trimite palatinului și consiliului loțjiitor al țerii, însoțită de o pe-

Cripta familiei Grabovsky în cimiterul Kerepesi din Budapesta.

țiție, în care pe lângă motivele înșirate mai sus, amintește și împrejurarea, că dânsul a aparținut de fapt bisericii gr.-orientale până la vârsta de 8 ani, până la anul 1816 („me usque annum 1816 in Ecclesia Miskolcziensi Graeco-Orientali Sacram coenam communicavisse“.)

Consiliul loțjiitor a exmis o comisiune de 3 inși, să cerceteze cazul. Această comisiune raportează în 20 Februarie 1827, că înainte de toate au încercat cu tot dinadinsul să-l

¹⁾ Declarația aceasta e datată: Pesthini 29-a Decembris 1826 și semnată „Anastadius Saguna m. p. Philosophiae in Regia Universitate I-um in anum Auditor“.

înduplece pe Anastasiu a rămâne și mai departe în religiunea romano-catolică („a folyamodót elsöben is a Catholica Hitben való további megmaradásra hathatósan megintettük“). Dar observând, că această stăruință nu are nici un rezultat, l-au luat cu severitate la întrebări („szoros kérdőre vettük“) să afle cine sau ce îl îndeamnă a se întoarce la legea greacă neunită, nu cumva niște promisiuni sau ademeniri din vreo parte. Anastasiu a declarat înaintea acestei comisiuni, atât cu graiul cât și în scris, că dânsul nu se crede chemat a judecă, dacă religia gr.-orientală este mai bună și mai mântuitoare, ori cea catolică, ci el are o singură dorință: să poată trăi și muri în religia, în care s'a născut, („csak egyedül azon kívánság buzditja ötet, hogy azon vallásban élhessen és halhasson meg, a melyben született.“) La această hotărâre nu l-a îndemnat nici un fel de silă sau ademenire sau promisiune din partea rude-niilor („qui e parte consanguineorum seu persuasiones, coactiones aut minimus influxus intercessisset, sed pro-

prio meo motu, ex intima convictione Religionem eam, in qua natus et baptizatus sum... sequi desidero). Și deaceia roagă pe Maiestatea cu cele mai umilite rugăciuni, să se milostivească a-i îngădui și lui să-și urmeze libertatea conștiinții fără nici o siluire („de genu Suam Majestatem Sacratissimam imis orando precibus, quatenus mihi Libertatem Conscientiam meam citra coactionem sequendi clementissime concedere dignaretur. Pesthini 17-a Februarii 1827-a Anastadius Saguna m. p.)

Declarațiile lui Șaguna și raportul comisiunii de investigație le înaintează consiliul loțjiitor, în 1 Maiu 1827 regelui cu pro-

punerea, că fiind Anastasiu Șaguna deplin versat în principiile și dogmele credinței catholice, să i se îngăduie și lui libertatea exercițiului religios, precum s'a îngăduit și fratelui său Evreta, fără a mai pretinde, să se supună obicinuitei instrucții catholice de 6 săptămâni („a paritate fratris Francisci, cui absque praeria sex hebdomadarum Cath. Institutione liberum Religionis exercitium concessum est“).

Din Viena s'a dat însă ordin (la 13 Iulie 1827) că înainte de a trece la religia gr-orientală, Anastasiu Șaguna să urmeze obicinuita instrucție catolică la vestitul orator și savant Augustin Popol și despre rezultatul acestei instrucții să se facă raport la timpul său („per constitutum ad universitatem Pestanam... Sacrum oratorem Augustinum Popol, virum ab eruditione et discretionem commendatum consueta normalis institutio impertiatur et super resultato huius Institutionis Relatio suo tempore praestetur“).

Acest ordin îl comunică (în 8 August 1827) consiliul locțiitor senatului universitar și vicarului romano-catolic din Agria.

Instrucția aceasta s'a început în 5 Noembrie și a durat până în 18 Decembrie 1827. Ea ar fi trebuit făcută în prezența a cel puțin doi martori, dar profesorul Popol spune într-o declarație a sa din 23 Decembrie 1827, că având a face cu un student universitar, n'a aflat de lipsă a mai chema și martori, ci a considerat cazul acesta ca fiind excepțional. Consiliul universitar aduce această împrejurare și la cunoștința palatinului prin hârtia sa din 4 Martie 1828 („Exhortatorem Academicum Augustinum Popol ad institutionem sex hebdomadalem requisitos secus altissimo jussu testes ideo non adhibendos censuisse, „quod in hoc casu exceptionem subversari praetendat“ semnat rectorul universității, Ladislaus Vass m. p. Historiae Ecclesiasticae Professor).

În atestatul dat de Augustin Popol, în 27 Aprilie 1828, asupra acestui examen, se constată, că Șaguna a ascultat cu atențiune și cu modestie, cum se cuvine unui student universitar, explicarea întregii doctrine religioase, ceea ce însă nu l-a împiedecat a de-

clară la sfârșitul celor 6 săptămâni, că dânsul vrea să rămână statornic în religia mamei sale, mai ales fiindcă e convins, că rămânând în această religie, care-și trage originea dela Hristos, va dobândi fericirea cea vecinică („se penes maternam Religionem perseverare velle cum praesertim censeat se etiam penes hauc, cum pariter a Christo originem trahat, salutem aeternam consecuturum esse“).

Crucea așezată de episcopul Șaguna la mormântul mamei sale.

Pe baza acestui atestat înaintează, în 6 Maiu 1828, consiliul locțiitor raportul său către rege, propunând, ca precum s'a dat fratelui Evreta și surorii Ecaterina libertatea a se întoarce la religia grecă neunită, tot astfel să i se dea și lui Anastasiu Șaguna voie a-și urma convingerea sa („dictae Religionis exercitium pari benignitate in salvo relinquendum esse censeatur“).

Regele a confirmat propunerea aceasta prin hotărârea din 25 Iulie 1828¹⁾, care s'a comu-

¹⁾ Semnată de comitele Adam Seviczky și Stefan Géczy.

nicat în 2 Septemvrie 1828 prin consiliul mai deaproape interesat, pe eminentul tânăr
loctiitor, arhiepiscopului romano-catolic din universitar Anastasiu Șaguna și pe cei mai
Agria, consiliului universitar și comitatului deaproape ai săi.
Pesta, pentru a înștiința despre ea și pe cel (Va urmă.)

Dr. I. Lupaș.

Cântec de toamnă.

De o rază caldă sărutat
Deschide ochii la lumină,
Pe stratul veșted din grădină
Un trandafir întârziat.

Deasupra lui cad aplecate
Măceșe roșii scai uscați,
Și nuci de vânturi scuturați
Își chiamă frunzele uscate.

Un strop de rouă e 'n potirul
Întârziatului nepot,
E rece soarele de tot
Se înfioară trandafirul.

Din mugurul lui tinerel
Primăvărateca iubire,
Își cere partea dela fire
Și firea s'a 'ngrijit de el.

L-a pus la umbră de copac
L-a coperit cu fulgi de floare,
Și i-a trimis târziul soare
Nănașe pruncului sărac.

Pe o rază din amiază lină
Tomnatică ce l-a căutat,
În umbra pomului uscat
Pe stratul veșted din grădină.

Maria Cunțan.

Ai fost un vis...

Ai fost un vis frumos
În revărsat de zori,
Plăpând infiripat
Din raze și din flori.

Ai fost un vis ceresc
Senin curat și sfânt,
Venit din fund de zări
Pe aripe de vânt.

În chip de îngerel
Minune din povești,
Cu părul auriu
Și ochi dumnezezești.

Fermecătorul vis
O clipă mi-a părut,
Și când m-am deșteptat
Șimții că te-am pierdut.

.....

Deatunci zadarnic plâng
Puterilor din cer,
Și zărilor de sus
Zadarnic te mai cer.

Aurelia Pop.

Din lumea celor cari nu cuvântă.

Ca soarele!...

O casă, o livadă și o curte mare. În casă stau stăpânii; în livadă sunt pomi roditori; în curte feliiurimi de paseri.

Așa, în curtea aceasta s'au întâmplat multe și mărunte, căci unde-s paseri multe, dragostea-i stăpână. Nu mai departe, acum o lună, un cocoș a fugit, peste gard, cu bogheta altuia. Nu i-a mai văzut deatunci nimeni! Unele paseri spuneau una, altele alta, găștele șușoteau, fel și chipuri, pe socoteala celor doi îndrăgostiți. Ei și-au văzut de treabă. Acum o săptămână o găină, o americană, zor nevoie după un pichiroiu. Au șters-o și aceștia. Iar zarvă, iar șușoteli, nimeni nu mai putea nici dormi, nici mânca; cum se întâlneau două paseri față 'n față se 'ntrebau: — „Ce-i cu americanca?” Cealaltă: — „Ce-i cu pichiroiul?” Pichiroiul așa; americanca altfel. Și ei doi habar n'aveau de gura lumii!

Deaceea când pichirea, stingheră, hotărî să-și caute un soț, și-și puse ochii pe păun, — pasere de neam mare, — se feri de toți, de frică să nu li se pună cineva de-a curmezișul dragostei. Și-a început pichirea să se învârtă 'n sus și 'n jos, pe lângă păun. Azi așa, mâne iar așa, până când i-a venit odată la socoteală și i-a șoptit, cu glasul ei cel mai dulce: „Pi-chi-chi-chi-chi-ri”, — Te iubesc!” Păunul a privit-o dintru'ntâiu de sus, dar pe urmă și-a dat seama că nici pichirea nu e de lepădat, mai auzise că dragostea, dacă o întâlnești, s'o culegi de ori unde-ar fi, s'au rotit, și-a răspuns: „Chiau!” — „bine!” Și zilnic s'au curtat. Pichirea, mică șipes-

triță, dar șireată; păunul mare, minunat de frumos, dar cam sec.

Și așa, într'o dimineață, pichirea, harnică titirez, s'a sculat mai devremior chiar decât cocoșul, a ciugulit ce a putut, și pe urmă s'a dus sub culmea păunului, de l-a sculat. Și amândoi, aripă la aripă, au pornit pe pașiște. Flori, răcoare, mireasmă dulce. Pentru întâia oară și-au apropiat pliscurile: Întâiu sărutat! — „Sunt mulțumită!” — „Chiau!” — „Sunt fericită!” — „Chiau!” Ce Dumnezeu, gândește pichirea, numai atât e în stare să-mi răspundă? Și în clipa ceea se înălță, rotund și de aur, soarele! Peste lume se revarsă valuri de lumină. Păunul strălucește de par'că ar fi îmbrăcat în fir. Pichirea îl privește încântată, mândră de frumusețea iubitelui ei. Apoi se întoarce de se uită, uită, la soare. Și, cu sufletul ei sălbatec, plin de poezie, își îmbie și iubitul. — „Privește, privește dragă!” Dar păunul se supără. Îngâmfața îi descleștează limba: — „Ce să te uiți la soare când mă ai pe mine! Rogu-te, privește-mă!” Și cum pichirea se uită încă spre răsărit, păunul i se pune drept în față și își înrotește coada: — „Privește-mă!” Se uită pichirea, se uită mirată, apoi, dumerindu-se, îi răspunde: — „Te privesc, dar ascunzându-mi lumina soarelui nu-ți mai văd nici strălucirea ta”. Și, desamăgită, pichirea îi întoarce spatele.

Numai așa paserile din curte nu mai avură prilejul să șușotească pe socoteala altor doi îndrăgostiți.

Em. Gârleanu.

Cronică.

Bătrânii și tinerii. De o vreme încoace în presa cotidiană se publică fel și fel de „păreri libere” și de „păreri sincere” despre rostul bătrânilor și tinerilor în viața noastră publică. Chestiunea așa cum se discută nouă ne pare falsă, fiindcă la noi nu e și nu poate fi vorba de o luptă între bătrâni și tineri. O asemenea luptă ar presupune o divergență de idei între cele

două generații, ceea ce în realitate nu există. La noi între oamenii de diferite vârste nu e o deosebire de principii și de convingeri, din simplul motiv că ele în cele mai multe cazuri lipsesc. Oamenii noștri sunt călăuziți în viață numai de păreri, cari se schimbă dintr'o clipă într'alta. Azi îi vezi naționaliști înflăcărați, iar mâne diplomați moderați. La noi vei găsi foarte

puțini oameni cari rămân consecvenți în toate acțiunile lor, cari urmăresc sistematic și conștii intruparea idealurilor noastre naționale. Să ne lămurim, ca să fim mai bine înțelegi. Aparențele se par a dovedi că oamenii din fruntea treburilor noastre obștești sunt cei mai intransigenți și cei mai convinși naționaliști. Un observator atent vede, însă, că sufletul acestor oameni nu e pătruns de credințele ce le practică și de faptele ce le săvârșesc. Cei mai mulți în intimitatea sufletului lor sunt convinși de zădărnicia, poate chiar și de greșeala luptei ce o poartă. Dar n'au curajul să-și mărturisească aceste convingeri. Naționalismul a devenit un fel de deprindere, care pentru mulți dintre dânșii e chiar rentabilă. Le asigură situații și beneficii, pe cari altfel nu le-ar avea. Și fiindcă naționalismul lor n'are rădăcini adânci în suflet, deaceia îi vezi gata să părăsească lupta ce o poartă și s'apuce pe alte cărări, cu mai puține greutăți și cu mai multe promisiuni de rentabilitate. Să nu creadă nimeni că trecerea dela naționalismul intransigent la oportunismul cuminte e insoțită de o durere sufletească. Să nu-și inchipue cineva că cei mai mulți își dau seama de importanța și de pericolul acestei schimbări la față. Multimea nu știe că a face de pildă o politică moderată e cu mult mai greu, decât a face o politică naționalistă. E mai greu fiindcă oamenii cari se angajează la o asemenea acțiune trebuie să fie niște individualități superioare, înzestrate cu o putere de muncă extraordinară, pentru a putea desfășura o activitate conștientă pe toate terenele. Numai prin o muncă dobitoică și întreită ne putem aștepta să culegem roade naționale pe urma „împăcării“. Iar cu oameni fără convingeri tari, fără idealuri fanatice o asemenea izbândă nu se poate aștepta. Oamenii, cari stau astăzi în frunte nu ne dau destule garanții. Deaceia lupta ce s'a pornit împotriva lor e o manifestare impusă de împrejurările zilelor noastre. Nu e vorba deci de bătrâni și de tineri, ci de oameni chemați și nechemăți fără deosebire de vârstă. Între bătrâni sunt oameni superiori, pe cari îi respectă toată lumea. Dar sunt și oameni, cari n'au nici o îndreptățire de a rămâne în frunte în aceste zile, când se plămădește o nouă fază în viața noastră națională. Lupta se poartă deci împotriva acestora. Și trebuie purtată cu toată energia, fiindcă numai o selecțiune a valorilor poate chezeșul izbândă idealurilor noastre. Se vor prăbuși în praful uitării multe „autorități“ și se vor auzi multe țipete de indignare și de durere, dar cel ce-și dă seama de evoluția și premenirea vieții, trece peste cei căzuți cu ochii ațintiți spre orizonturile mai bune ale viitorului. Acest mic războiu civil nu poate avea decât urmări bune. El va restabili armonia dintre diferitele elemente cari alcătuiesc societatea noastră românească și care armonie astăzi lipsește. Nădăjduim că numai după această luptă de selecțiune vom putea zice cu filozoful Conta: „Fericirea unei societăți depinde de armonia celor trei elemente ce o compun: tinerii cari duc stindardul entuziazmului, bărbații pe cel al înțelepciunii și bătrânii sdrênțele sfinte ale experienței.“

Henri Bataille. Stagiunea teatrală s'a închis de mult, scenele, unde se mai joacă, sunt ocupate de reluările succeselor vechi. E vremea să ne întoarcem ochii spre anul teatral trecut. Alături de „Chantecler“ — care se menține și acum pe afiș — piesa care a făcut mai mult șgomot e „La Vierge folle“ a lui Henri Bataille. A fost un succes neașteptat; presa, încordată de așteptarea îndelungată a lui „Chantecler“, desiluzionată puțin de poemul dramatic a lui Rostand, a așteptat cel dintâiu prilej ca să-și reverse provizia de laude, înmagazinată de atâta vreme pe scoteala lui „Chantecler“. Și fericitul a fost Bataille. El a cunoscut o glorie răsunătoare, deși „La Vierge folle“ nu e tot ce-a scris el mai de seamă ca teatru...

Numele lui Bataille e pomenit foarte des, când e vorba de mișcarea poetică și dramatică din ultimii ani. El e o figură dintre cele mai interesante în literile contemporane franceze, fiind socotit ca unul dintre poezii cei mai subtili din ultimile două decenii, și un autor dramatic de mâna întâia. Bataille e cel mai ilustru scriitor francez, printre scriitorii cari n'au încă patruzeci de ani.

Născut la 4 Aprilie 1872, în Nâmes, el veni de copil în Paris; încă de mic, începă să cunoască suferințele cari amărise viața tuturora; o melancolie infinită îi îmbrățișă sufletul din tinerețe chiar. Și toate visurile, desamăgirile, teama de necunoscut, tristețea serilor ploioase, freamătele în surdina ale sufletului său își găsiră ecoul în cel dintâiu volum de versuri „La Chambre blanche“, publicat în 1895. Înainte de-a se dedica literaturii, Henri Bataille învășase pictura; el e și azi un peisagist de mâna întâia. Din dragostea lui pentru arta desenului și a culorilor, din studiile tinereții, — Bataille s'a ales cu o serie de portrete date publicității sub titlul „Têtes et Pensées“, și cu o mulțime de peisagii cari împodobesc pereții casei.

Începuturile literare ale lui Bataille n'au fost tocmai norocoase. El a avut un insucces descurajator cu o feerie inspirată din Shakespeare și n'ar mai fi continuat să facă literatură, dacă succesul celor dintâiu poezii ale sale n'ar fi compensat nesuccesul primei piese de teatru.

A doua piesă a sa „La Lepreuse“, reprezentată în scop de binefacere plăcăt; a treia „L'Enchantement“ căză iar, fiind înmormântată mai ales de presă cu Laroumet (critic dramatic de p'atunci al lui „Le Temps“) în frunte.

Iată însă că autorul volumului „La chambre blanche“ își publică a doua culegere de versuri „Le beau voyage“. Critica se entuziasmează și-l găsește vrednic de Heine și Baudelaire.

Într'adevăr, versurile lui Bataille au ceva nou.

Forma lor e foarte apropiată de ritmul sufletului; fiecare vers corăspunde unei bătăi a inimii; muzicalitatea lor trezește, fără voie, în pieptul cititorului, sentimentul care le-a inspirat. O impresie de sinceritate, de adevăr, se desprinde din poeziile lui Bataille. Strofele lui sunt calde și te câștigă. Și ce se poate cere mai mult unui poet decât comunicativitatea senzațiilor?

Încetul cu încetul, Bataille începe să învingă și în teatru. „La Lepreuse“ și „Tôn sang“ — două tragedii cu subiecte din legendă — atrag atenția criticii asupra tânărului autor. Un farmec misterios, care nu e „nici numai cugetare nici numai vis, tradus într-o forță care nu e nici numai proză, nici numai vers, nici numai discurs, nici numai cântec“, (cum spune Jules Lemaitre) plutește în jurul acestor două tragedii. Dela tragedia legendară — subiectul care tentează întotdeauna pe autorii tineri, dornici de concepții vaste și urmăriți de frigurile genialității — Bataille trece la teatrul modern, la teatrul faptelor diverse, a întâmplărilor banale ale vieții, din cari, mâna unui măestru poate scoate capodopere. O rază din farul ibsenian se proiectează pe opera dramatică de mai târziu a lui Bataille. Dramaturgul francez însă conduce o acțiune mai palpitantă, descărcată de nebulozitățile nordice ale uriașului scandinav și pline de lumina latinității. Cu „Maman Colibri“, (jucată în 1905 la teatrul Vaudeville) începe seria succeselor sale serioase. E povestea unei femei îndrăgostite de prietenul fiului ei, — o anecdotă vioaie; repede, neașteptată, mondenă, amuzantă; o dramă largă, înaltă, străpungătoare. Aici spirit, acolo gândire; aici ironie, dincolo melancolie“ (Cattulle Mendès, în „Le journal“).

Aceasta e caracteristica teatrului de atunci al lui Bataille: o lacrimă evaporată de căldura unui surâs. Mai târziu, el lasă surâsul deoparte și forțează nota patetică (La vierge folle).

În acelaș an cu „Maman Colibri“ Bataille reprezintă, tot la Vaudeville, „La Marche nuptiale“. E povestea unei fete din provincie, îndrăgostită de profesorul ei de pian. Amândoi fug. Dar mai târziu, dintr'un motiv sau altul eroina, se sinucide. Povestea aceasta se repetă și în la „Vierge folle“: îndrăgostită de avocatul tatălui ei, o fată fuge cu dânsul, iar mai târziu, dintr'un motiv sau altul, se sinucide.

Tipărint „La Marche nuptiale“ (împreună cu o altă piesă, „Le masque“, comedie cu un prim act admirabil) Bataille își expune, în prefață, ideile sale asupra teatrului, cari aduc mult cu cele exprimate de Ibsen.

„Se prea poate ca personagiile mele — spuneă Ibsen unui prieten al său — să trezească oare cari idei în capul spectatorului. Căci și creierul meu va fi fost străbătut de aceste idei pe când scriam. Dar lucrul acesta nu e decât pe delături; principalul, într'o operă de scenă e acțiunea, vieața“.

Iar în prefața lui Bataille cetim:

„Teatrul nu e făcut să expună idei, ci numai să le sugereze. Dacă e nevoie ca drama să comporte o idee, cugetarea trebuie să fie lucru facultativ pentru public: trebuie ca piesa să trăească prin ea însăși... Personagiile trebuie să se miște liber și să lucreze după ele însăși, nu după nevoile cauzei. Ele însăși trebuie să conducă piesa, nu piesa să le conducă“.

De altfel, acestea trebuie să fie credințele oricărui autor de teatru omenesc. Altminteri, înseamnă o reîntoarcere la trăgătorii de sfori cari au dominat teatrul francez acum câteva decenii: Scribe, Sardou și alții.

În 1906, comedia franceză primește și joacă cu mult succes Poliche. După mulți, aceasta e lucrarea de căpetenie a dramaturgului Bataille. După alții, capodopera sa e „La femme nue“. Adolphe Brisson scria după reprezentarea ei:

Cred că „La femme nue“ e opera cea mai complexă, mai armonioasă și mai frumoasă, pe care a scris-o d-l Bataille. Frumusețea esențială vine din simplitatea ei. (Le Temps, 2 Martie 1908).

Subiectul e într'adevăr, foarte simplu: un pictor își părăsește tovarășa zilelor de suferință, ca să urmeze pe femeia bogată, luxoasă și frumoasă. E ceva care amintește povestirea „Prietene“, a lui François Copée. Piesa a avut un mare succes, s'a tradus în mai multe limbi și a făcut loc lui Bataille printre cei mai de seamă autori dramatici contemporani.

Anul trecut, s'a mai jucat o piesă a lui Bataille: „Le scandale“. Aici însă, banalitatea faptului întrece calitățile psihologice ale piesei. Un act într'adevăr frumos e „Le songe d'un soir d'amour“, ce se joacă și acum la comedia franceză: Un scriitor celebru (autorul îl numește, ca și pe sine însuși, Henri) pătrunde în alcovul unei femei frumoase și bogate, care e fericită că are parte de dragostea unui om ilustru. Dar omul ilustru pare preocupat de-un gând: umbra iubitei sale din trecut îi vorbește și el respinge ispita frumoasei ce i se țârește la picioare...

Dac'am căutată și aici asemănări, am regăsi ceva din Musset, ceva din Porto-Riche.

Piesa însă poartă pecetea lui Bataille. E un amestec pitoresc de poezie lirică și elemente moderne, ceva intim, spus în versuri libere, corăspunzătoare ritmului sufletesc, un act dramatic din care se desprinde aceeaș comunicativitate ce caracterizează întreaga operă poetică a lui Bataille. (Victor Eftimiu).

88

O mică lecție. Un tânăr scriitor de versuri, cu numele necunoscut Eugen Revent, a pus vara aceasta în circulație o foaie volantă, pe care a imprimat câteva versuri „satirice“. În aceste rânduri rimate și de-o satiră cu totul ștearsă și inferioară, tânărul debutant s'a legat, cu gândul de batjocură, de aproape toți scriitorii mai de seamă de astăzi. Am cetit acele strofe necăjite și ne-am întrebat, ce-l va fi tulburând în suflet pe bietul domn Revent și de ce n'o fi putând să doarmă în umbra anonimatului său din pricina laurilor altora? Și când colo ce să vezi? Iată deslegarea enigmei. Satiricul tânăr a scris și el o broșură de versuri lirice și spre nenorocirea lui, nimeni n'a luat-o în seamă. Nici glorie, nici rușine nu i-a adus ieșirea sa în vileag și soarta volumașului a fost o repede trecere la ordinea zilei și uitarea de veci. De aci desperarea, de aci apoi isbucnirea urei mărunte în contra celor ajunși. O consecință logică a unei stări sufletești tulburate! — Relevăm acest caz, cu toată neînsemnătatea sa, pentrucă e instructiv, nefiind atât de izolat, cum s'ar crede. În mișcarea literară de azi se ivesc adeseori indivizi de categoria aceasta, cari, neputând reuși, își toarnă necazul în

versuri neghioabe. Aduceți-vă aminte și de soarta lui Ervin.

⊗

„Genoveva“ și „Esopia“. Am dori să vedem răs-pândite și la noi în Ardeal bunele cărți populare, apărute în „Biblioteca pentru popor“, editată de „Casa școalelor“ din București. Această bibliotecă este pusă sub îngrijirea d-lui M. Sadoveanu și are tendința de a ține interesul cald pentru toate acele cărțuții de basme și legende, cari au circulat de multă vreme în popor și s'au afirmat astfel de foarte potrivite pentru gustul și pricepera cetitorilor începători. Au apărut în anul trecut „Alexandria“, cu isprăvile minunate ale împăratului Machedon și cunoscuta poveste despre Arghir și Elena. Iar acum în urmă au ieșit „Esopia“ sau vieța și pildele prea înțeleptului Esop și nu mai puțin cunoscuta „Istoria Genovevei de Brabant“. Caracterul instructiv și moralizator al acestor vechi broșuri, revăzute și îngrijite de unul din condeiele noastre mai competente, fiind cunoscut, credem că vor găsi căutare și la noi. Cărțuțiile aceste, tipărite în bune condiții de editură sunt foarte ieftine.

⊗

Literatură evreească. Un prieten, care ține să ne arete că la București se face și literatură evreească, ne trimite mai multe broșuri și cărți, cari ne dovedesc într'adevăr, cel mai larg și mai liberal spirit ce domnește în România, în ceea ce privește vieța și cultura Evreilor. Ei își tipăresc ziare, reviste și cărți de propagandă, cu tendința vădită de a-și păstra o cultură proprie, cu menținerea deplină a însușirilor de rasă. În limba lor originală israelită, în dialectul germano-românesc, dar mai cu seamă în limba țerii, ei comunică Evreilor operele tuturor apostolilor ideii israelite din străinătate. Ca și Românii, ei își au bibliotecă populare, cum este de pildă „Biblioteca evreească“, redactată de Evreul botezat Horia Carp, unde apar succesiv operele sentimentale sau sedicioase ale celor mai cunoscuți scriitori evrei. În orașele din provincie Evreii români scriu cu deosebire în dialect, cum vedem din broșura ce primim sub titlul „Șobās noch tiș“ de Luță Engelberg din P. Neamț, în care se pot ceti rânduri ca aceste:

Keile meitā āz a ișe țuie
Fin mitvās holt zi zeir asach
Dan iz-si a groise brie
Mit einem vort, a jideșe zach!

Pe de-a întregul, firește, partea originală a acestor tipărituri e foarte modestă și nu inspiră de loc îngrijiri. Poate n'ar fi rău ca Evreii să facă și mai mult pentru cultura lor și să fie sprijiniți, în această privință, și de acei renegați ai lor, cari trec în tabăra Românilor, se amestecă în presa națională, unde nu pot să afirme nici un simț mai cald și mai sincer pentru cauzele publice și joacă adeseori roluri odioase de provocători.

⊗

Literatură pentru copii. În numărul 11 - 12/1910 am dat la concurs trei premii: unul de 50 coroane,

al doilea de 30 cor. și al treilea de 20 cor. pentru trei poezii scrise pentru copii în vârsta de 6-8 ani. În urma acestui concurs au intrat următoarele lucrări: „Pentru copii“ de un învățător; „Micul erou“, „Viorica“, „Grădinarul“, „Copila orfană“, „Paserea tân-guită“ și „Părăușul“ scrise de un director-învățător; „Puiu și Cuțu“ de d-l Victor Eftimiu; „Visul copilei“ de d-na A. P.; „Lângă geam“ și „Copila cuminte“ de d-l T. M.; „Mamă“ de V. D.; „Întrebări“ și „Dumnezeu“ de A. D.; „Rugăciune“, „Cântare“ și „Mama“ de d-ra Maria Cunțan.

Toate aceste poezii au fost cetite de o comisie alcătuită din oameni de școală și de litere, dar n'au fost găsite așa de reușite ca să fie vrednice de premiat. Pe cele mai bune le reproducem la acest loc:

Rugăciune.

Doamne, tu ce-ai dat cântare
Pasărilor mici,
Și-ai aprins colo 'n cărare
Mândrul licurici.

Cerul cu lumânările
Multe l-ai deschis,
Doamne, dă păpușei mele
Noapte fără vis.

Pe copile sărace
Unde li-i află,
Culcă-le părinte 'n pace,
Dă-le mila ta.

Copere cu strai de ceață
Negrele cărări,
Și deșteaptă dimineață
Lumea cu cântări.

Cântare.

Frunză verde de trifoi
Am un car cu patru boi,
Boi cu aripi roșioare,
Ce sburau din floare 'n floare,
Sbr- sbr- sbr-

Floricică din rozor
Am o casă cu pridvor,
E din papură 'mpletit
Cu găteje sprijinit
Zeu- a- șa.

Frunză verde de dudău
Am la casă și-un dulău,
Ce mă apără de hoți
Că mi-i spulberă pe toți
Ham, ham, ham.

Floricică foi din vii
Am la casă și copii
Câte spice 's într'un lan
Și o pisică și un motan --
Miau- miau- miau.

Maria Cunțan.

Puiu și Cuțu.

Puiu e copil cuminte
Are patru anișori,
Dar așa, micuț cum este
El tot dă la cerșetori.

Mamițichii totdeauna
El îi cere ca s'ajute
Pe copiii, pe moși, pe babe,
Și pisicile pierdute.

Într'o zi, văzând pe stradă
Un câțel flămând, golan, —
Puiu zice:

— Mamă dragă,
Cuțu plânge, dă-i un ban!

Victor Eftimiu.

D-soarei Maria Cunțan i s'a votat totuși un premiu de 20 cor.

Suntem siliți să dăm din nou la concurs cele trei premii, în aceleași condițiuni. Terminul noului concurs e 1 Ianuarie 1911. Până la această dată rugăm pe ceice doresc să iee parte la acest concurs să ne trimită manuscrisele, însoțite de un plic închis cu numele lor. Nădăjduim că acest nou concurs va fi mai norocos.

(O. C. T.)

✻

Notițe. De curând s'a înființat o însoțire pentru industria de casă maghiară (A népművészeti magyar háziipari szövetkezet), din care fac parte ținuturile Szepes, Kalotaszeg, Maramurăș, Ugocia, Zemplén și Nyitra. Suntem siguri că această însoțire, cu sediul în Budapesta, care vrea să răspândească produsele artei populare maghiare prin expoziții, se va mândri și cu arta populară românească, pe care o va boteză maghiară.

* D-l Dr. Iosif Popovici, docent la universitatea din Budapesta, și-a reinceput în toamna acestui an cursurile de limbă și literatură română. Această hotărâre a d-lui Popovici desigur e primită cu entuziasm de tinerimea universitară română din Budapesta, care dela d-l Șiegescu n'are ce învăța.

* În trecerea d-sale prin Paris, d-l Popiliu Eliade, directorul general al teatrelor din România a cetit și a primit spre reprezentare două lucrări dramatice ale colaboratorului nostru Victor Eftimiu: „Un cântec de departe“, dramă din vieța gazetarilor bucureșteni și „Ileana din poveste“, feerie în versuri.

Aceasta din urmă se va jucă în curând la Teatrul Național; d-l Victor Eftimiu a și plecat din Paris, la București, spre a asistă la repetițiile piesei d-sale.

.....

Poșta Redacției.

— *Manuscrisele nu se înapoiază.* —

Nicu. Vedem că sunteți îndrăgostit foc și regretăm că nu vă putem reproduce nici la acest loc naivele versuri.

G. V. M. Cernăuț. Am judecat după „normele noastre particulare, dar de principiu sănătos și viguros“ versurile ce ni le-ați trimis, dar n'am descoperit nimic. Numai o strofă ne-a mirat:

Noi împreună să dormim
Cu blândețe-ți surori
Și tu să fii cea mai frumoasă
Floare între flori.

I. D. Vâlcea. Versurile ce ne-ați trimis s'au scris de alții cu mult mai frumos.

A. S. Deocamdată vă facem loc în această rubrică. Mai târziu poate și în corpul revistei.

A p u s.

În adâncimi de ape-albastre
Tu sfânt copil al sării
Îți speli pletele dese, blonde,
În razele 'necării.

Te duci în alte lumi să vezi
Copila cum visează,
Și să răpești din ochii ei
O sfântă, dulce rază.

Și 'n zori de zi să strălucești
Cu ea dealungul zillii;
Cu drag de ea să-mi povestești
De tainele iubirii.

U. Deși ne rugați să nu vă răspundem, temându-vă de tatăl d-voastră să nu afle că scrieți versuri, totuși ne permitem a reproduce două rânduri:

În semn de amintire și 'n loc de vreun prinos
Trimite-mi o șuviță din părul tău frumos.

Cine știe, dacă nu le va ceti și ea și dacă nu vă va împlini rugăminta nevinovată.

A. B. Versurile nu sunt dintre cele ce se pot ceti în tipar.

V. R. Nici așa îndreptate nu merg. Mai încercați.

P. P. Dorim din toată inima să vă facem o bucurie, dar nu putem. Tipărim una aici, ca să o mai recetiți și să întrebați și pe prietini d-voastră, dacă e intru toate reușită.

C â n t e c.

Pe-un braț de cruce fărâmat
Ce stă pe-o groapă sfântă,
Pe-un braț de cruce fărâmat
O ciocârlie cântă.

O ciocârlie cântă rar
Din zori clipite multe,
Că face 'n umbră pe gropar
Mai trist la ea s'asculte:

— Ce cânti, frumoaso, pe mormânt? —

Șoptind ea 'n taină-i spune:

— Celui uitat de mult, îi cânt

Bătrâne-o rugăciune.

Nădăjduim că nu vă veți supăra pe noi, fiindcă, zău, nu suntem vinovați.

.....

Bibliografie.

- B. Boerescu, *Discursuri politice*, 1859—1883. Vol. II, 1874—1883. București, 1910. 1 vol. de 1520 p.
- Pr. D. Voniga, *Mizerie, boală, crimă și degenerare sau alcoolismul și urmările lui din punct de vedere economic, igienic, moral și național*. Conferință pentru combaterea alcoolismului. Tipogr. Nouă, Orăștie, 1910. Prețul: 1 cor. 50 fil.
- Dr. C. Thiron, *Libera cugetare monistă haeckeliană*. Una din poruncile decalogului laic. D-l A. C. Cuza echivocul. Congresul liberei cugetări. Bibl. Rațiunea Nr. 2. Iași, 1910. Prețul: 75 b.
- N. Păsculescu, *Literatură populară românească* cu 30 arii notate de Gh. Mateiu. Edit. Academia Română. București, 1910. Prețul: 6 lei.
- Radu Rosetti, *Conflictul dintre guvernul Moldovei și mănăstirea Neamțului*. Extras din Analele Academiei Române. București, 1910. Prețul: 1 leu 50 b.
- A. D. Xenopol, *Sociologia și socialismul*. Extras din Analele Academiei Române. Seria II. — Tomul XXXII. București, 1910. Prețul: 20 bani.
- A. D. Xenopol, *Despre metoda în științe și în istorie*. Extras din Analele Academiei Române. Seria II. — Tom. XXXII. București, 1910. Prețul: 20 bani.
- Dr. At. Marienescu, *Țara Severinului sau Oltenia*. Extras din Analele Academiei Române. Seria II. — Tom. XXXII. București, 1910. Prețul: 50 bani.
- Prof. Dr. A. Theohari și Dr. A. Babeș, *Acțiunea apei de Slănic (Moldova) asupra secreției stomacale*. Extras din Analele Academiei Române. Seria II. — Tom. XXXIII. București, 1910. Prețul: 80 bani.
- Iacob C. Negruzzi, *Cântecul sau „stihuirea” lui Grigorie Ghica Vodă*. Extras din Analele Academiei Române. Seria II. — Tom. XXXII. București, 1910. Prețul: 20 bani.
- Dr. Th. Mironescu, *Asupra dezvoltării insulelor lui Langerhaus la embrionul de om*. Extras din Analele Academiei Române. Seria II. — Tom. XXXIII. București, 1910. Prețul: 20 bani.
- N. Iorgă, *Doamna lui Ieremia Vodă*. Extras din Analele Academiei Române. Seria II. — Tom. XXXII. București, 1910. Prețul: 1 leu.
- Zach. C. Panțu, *Contribuțiuni la Flora Bucureștilor și a împrejurimilor*. Partea III. București, 1910. Prețul: 1 leu 20 bani.
- Prof. Dr. V. Babeș, *A doua conferință internațională pentru studiul și combaterea leprei ținută la Bergen (Norvegia) în 1909*. Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXII. București, 1910. Prețul: 30 bani.
- A. D. Xenopol, *Partidele politice în revoluția din 1848 în Principatele Române*. Extras din Analele Academiei Române. București, 1910. Prețul: 60 bani.
- N. Docan, *Despre elementele cronologice în documentele românești*. Extras din Analele Academiei Române. București, 1910. Prețul: 50 bani.
- I. Tanoviceanu, *Marele Spătar Ilie Țișescu și omorîrea lui Miron și Velișco Costin*. Extras din Analele Academiei Române. București, 1910. Prețul: 50 bani.
- N. Docan, *Studii privitoare la Numismatica Țerii-Românești. I. Bibliografie și Documente*. Extras din Analele Academiei Române. București, 1910. Prețul: 1 leu 20 bani.
- N. Iorga, *Știri despre veacul al XVIII-lea în țările noastre după corespondențe diplomatice străine. II. 1750—1812*. Extras din Analele Academiei Române. București, 1910. Prețul: 80 bani.
- A. D. Xenopol, *Din amintirile unui boier moldovean din jumătatea întâiu a veacului XIX. Dimitrie Ghițescu, 1814—1889*. Extras din Analele Academiei Române. București, 1910. Prețul: 20 bani.
- Duiliu Zamfirescu, *Mirișă*, poem eroic. Extras din Analele Academiei Române. București, 1910. Prețul: 1 leu.
- Prof. Dr. V. Babeș, *Observațiuni critice asupra Fagocitozei*. Extras din Analele Academiei Române. București, 1910. Prețul: 40 bani.
- General P. V. Năsturel, *Luptele dela Ogretin și Teișani din 13, 14 Sept. 1602*. Cu 2 stampe. Extras din Analele Academiei Române. București, 1910. Prețul: 50 bani.
- Tudor Pamfilie, *Industria casnică la Români, trecutul și starea ei de astăzi*. Contribuțiuni de artă și tehnică populară. Edit. Academiei Române. Vol. VIII. din „Vieața poporului român”. București, 1910. Prețul: 10 lei.
- Gheorghe B. Boeriu și Gheorghe Codrea, *Abecegar*, întocmit pe baza metodelui fonomimic. Făgăraș, 1910. Prețul: 50 fileri.
- N. Dobrescu, *Antim Ivereanul*, mitropolitul Ungro-Vlahiei. Biblioteca societății „Steaua” Nr. 20. București, 1910. Prețul: 20 bani.
- Delapeșca, *Glume din popor*. Biblioteca „Plugarului Român” Nr. 1. Edit. foii „Plugarul Român”. Timișoara, 1910. Prețul: 30 fileri.
- Terentius Bugariu, „Academia Română” și „Sentinela” cântărilor bisericesti. Răspuns critic. Timișoara, 1910. Prețul: 40 fileri.
- F. R. Atila, *Anarhie*, vol. I. 1910. Prețul: 10 lei.
- D. Vasiliu-Bacău, *Instrucția și educația. Dunairea, Educația estetică*. „Biblioteca națională” Nrii 27—29. București, 1910. Prețul: 30 bani.
- G. Todică, *Studii științifice*, fasc. II. Orăștie, 1910.
- Iosif Popu, *Conceptul iuridic de națiune-naționalitate în Ungaria. Românii și Dacoromânismul*. Budapesta, 1910. Prețul: 2 cor.
- Anastasiu Gherman, *Sfaturi prietenești pentru țăranul român*. Cernăuț, 1910. Prețul: 1 cor. 20 fil.
- Caragiale, *Schițe nouă*. Edit. societății anonime „Adevărul”. București, 1910. Prețul: 2 lei 50 bani.
- Axente Banciu și V. Onițiu, *Pentru limbă*, doi articoli. Brașov, 1910. Prețul: 40 fil.

 Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.
